List 29. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 15. julija 1868.

Gospodarske stvari.

Nove šole za poduk v kmetijstvu.

C. k. ministerstvo kmetijstva je te dni v posebnem listu razglasilo svoje mnenje, kako bi se kmetiška mladina dala podučevati v kmetijstvu. Naj iz te spomenice *) svojim bralcem povemo važnejše misli. Prosimo pa izvedene možé po deželi, naj pretresejo ministersko mnenje in svoje misli razodenejo „Novicam“, kajti stvar je važna, in „več očí več vidi.“

C. k. ministerstvo začenja svojo spomenico s tem, da ono ni za to, da bi se že v navadni ljudski šoli na deželi začel učiti začetni nauk (Elemente) kmetijstva. To ne gré v ljudsko šolo; njen namen je občna omika, napeljevanje k mišljenju, in nravna in verska izreja. Ako bi se nauk kmetijstva vrinil v ljudsko šolo, spodrinil bi druge nauke in taki učenci, ki ne bojo kmetje, bili bi pri tem na škodi. K večemu to — misli ministerstvo — naj bi se v ljudskih šolah tacih krajev, kterim je kmetijstvo prvi kruh, privrglo druzim naukom, da za vajo branja in pisanja bi se izbrale kmetijske reči, in tudi skušnje v računstvu (rajtanji) naj bi bile iz kmetijstva vzete. Ministerstvo misli, da poduk v kmetijstvu naj se začne po dovršeni ljudski šoli. Za ta nauk naj bi se napravile posebne šole za nadaljevalni poduk (Fortbildungs-Unterricht **) in te šole naj bi bile pozimi zvečer (zimske večerne šole) in pa ob nedeljah dopoldne (nedeljske dopoldanske šole) in naj bi bile sklenjene z djanskimi vajami.

Take šole — pravi ministerska spomenica — bi kmeta pripeljala do boljšega kmetijskega znanstva.

Tako imenovane „kmetijske učilnice“ ne morejo tega doseči, kajti kmetijskih šol je le malo v deželi in sèm ter tjè le ena. Med 100 prebivalci ene dežele je po 50 in 80 kmetov, — ti tedaj ne morejo v „kmetijske učilnice.“

Pa tudi te večerne in nedeljske šole ne bojo iz kmetiškega fanta naredile izurjenega kmetovalca; one bi mladini le očí odprle za bolje spoznanje kmetijskih vednosti, za razumljenje kmetijskih bukev in časnikov, na kratko rečeno, peljale bi mladega kmeta do više kmetijske omike.

Ministerstvo si misli te šole tako-le:

Če so te šole zvečer in pozimi, morejo jih obiskovati taki mladenči, kteri poleti in v jeseni celi dan pomagajo na polji, zvečer so trudni; pozimi pa jim bo zakurjena šola všeč. Vsak teden naj bo taka šola le 3 do 4 ure. — Učilo naj bi se v njih: 1) branje, pisanje in računjenje zmiraj z ozirom na kmetijstvo, 2) natoroznanstveni nauki, kakor fizika, kemija, poznanje kamnov, rastlin, živine gledé na poljedelstvo, obdelovanje senožet, živinorejo in nekoliko tudi na živinozdravilstvo, vrtnarstvo, sadjerejo, vinorejo, bčelorejo in svilorejo, gozdnarstvo, gospodarstvo, zidanje itd. Bolj sposobni fantje bi se môgli učiti tudi risati, ako je učitelj za to zmožen. — Djanski nauk bi mladenče vadil v delu, na vrtu, drevesnici, pri bčelah, v sviloreji, gozdnarstvu itd.

Pričakovati je od občin (sosesk), da spoznavši korist takih šol bodo nekoliko zemlje odločile za skušnje, drevesnico itd.

Taka šola naj bi trajala dve leti, in vsak bi jo moral obiskovati, kdor bi hotel oproščen biti od navadne nedeljske šole (razun krščanskega nauka), v ktero mora mladina po šolskih postavah hoditi.

Učitelji tem šolam naj bi bili ljudski učitelji, duhovni, živinozdravniki in pa izvedeni kmetovalci.

(Konec prihodnjič.)

*) „Denkschrift des k. k. Ackerbauministeriums betreffend die Einführung des landwirthschaftlichen Fortbildungs-Unterrichtes.“

**) To imé se nam ne zdeva pravo: nadaljevati se more kaj le ondi, kjer se je že kaj začelo. Kje pa je bil začetek?

Vred.

Koliko dobro seme veljá pri setvi.

Koliko je pri živinoreji ležeče na stariših, to je sploh znano.

Angleški posestnik Hallett je isto pravilo, po kterem je angležka dežela svojo živinorejo povzdignila na tako visoko stopinjo, to je, da se za pleme od dobrih starišev izbira najbolja mlada živina, prenesel tudi na žitno rejo.

Po tem pravilu je vzel najlepši pšenični klas, ki je imel blizo 40 zrn. Ta je vsejal. Eno teh zrn je dalo 10 klasov, ki so skupaj imeli 688 zrn.

Najmočnejši klas tega druzega pridelka z 79 zrni je vzel potem za drugo setev; eno zrno tega klasa je nastavilo 17 klasov, ki so skupaj imeli 1190 zrn.

In spet je odbral najmočnejši klas z 90 zrni in jih posejal, pa pridelal iz enega zrna 39 klasov z 2145 zrni.

Najmočnejši klas s 47 zrni je posejal tretje leto in pridelal 52 klasov — močnih in bogatih.

Pridelke vseh 3 let je na ogled postavil Hallett v Londonski razstavi, in je za-nje prejel pohvalo.

Gotovo je sicer, da sè semenom ni že vse opravljeno, in dober pridelek se opira tudi na dobro zemljo in dobro obdelovanje njeno, — al gotovo je tudi to, da na tako obdelani zemlji še le dobro seme daje najbolji pridelek.

Kako malo pa se v našem cesarstvu gleda na seme, kaže nam prav očitno to, da še nimajo mašin, ktere ločijo in sortirajo seme. In vendar bi môglo naše cesarstvo sè semenskim žitom dobro kupčijo začeti, kajti gotovo je, da imamo prav izvrstna žita.

Naj bi te kratke črtice opomnile tudi naše gospodarje po Slovenskem, da obračajo na seme prav veliko skrb; pomnožili si bodo pridelek in zboljšali ga bodo prav zdatno.

Šolske stvari.

Dajte tudi učiteljem ljudskih šol, kar jim gré!

S Kamne gorice. — Veliko se je že govorilo, kako važne so učilnice, ker so podloga prihodnje izobraženosti vsacemu narodu. A ne samo mestne normalke, realke in gimnazije, ampak tudi dobre učilnice na kmetih so zlasti nam Slovencem zeló potrebne; na eno stran so celó še važnejše od normalk, realk itd., saj narodovo deblo nam je izobraževati, ako hočemo, da napredujemo v omiki; narod se pa ne more izobraževati, ako nima učilnic ali če so mu učilnice tako osnovane, da zaželenega sadú nikakor ne morejo obroditi. Da pa bodo ljudske učilnice v resnici to, kar bi imele biti, zato je najprva in silna potreba, da v njih mladino podučujejo zares pripravni možje, kteri morajo biti preskrbljeni z vsem, česar potrebujejo v svoje življenje, da se s veseljem in brez skrbí za vsakdanji kruh pečajo z podukom, za kterega se morajo vedno izobraževati, celó še potem, ko so že potrjeni za službo, ker dandanes vsaka tudi najmanjša znanost napreduje in napredovati mora; kjer ni napredka, ondi je rakova pot. Dandanes mora učitelj biti sadjerejec, murborejec, bčelar in Bog si vedi kaj vse — za 60—70 soldov plače na dan! — Ker so tedaj učitelji zeló potrebni in njih poklic zeló težaven, kako pa se strinja njihova plača z njihovimi dolžnostmi? Učitelji ljudskih učilnic dobivajo navadno po 150, 200 do 250 gold. letne plače! Ali si more od teh dohodkov le količkaj odtrgati, da bi si preskrbel hrane za svojo duševno omiko? Govorí se lahko, kako naj si učitelj prizadeva, da se vedno bolj in bolj izobražuje, kako naj si v ta namen to ali uno knjigo, ta ali uni časopis itd. omeni. Ker mora skrbeti za najpotrebnišo vsakdanjo hrano, boriti se z revščino in pomanjkanjem, zato se pač malo tega mora od njega tirjati. Po več krajih si mora učitelj borno svoje plačilce sam od hiše do hiše pobirati, zraven pa še veliko bridkega požirati. Pa tudi tam, kjer župani učiteljsko plačo pobirajo, mora učitelj večkrat dolgo čakati na trdo zasluženo plačilce. Al ne misli, dragi bralec, da so povsod župani krivi, ako učitelj o pravem času plače ne prejme, temveč se še le nekteri zeló trudijo, da preskrbijo učitelju plačo. Zeló neprijetno je učitelju pa tudi županu v takih krajih denarja pobirati, kjer ljudje sami le živé od pičlega zaslužka in si morajo vsak grižljej drago kupiti. Pri nas si ljudjé s tem kruh služijo, da pridno kujejo in žeblje izdelujejo; al žalibog! dober in močan delavec mora biti, kdor si od treh zjutraj do sedmih zvečer prisluži 30 do 40 soldov. Zavoljo slabega zaslužka, je blizo 40 možkih svojo domovino zapustilo, ki so šli po svetu si živeža iskat. Ljudje so dobri, bi tudi prav radi učitelja na tanko in obilno plačevali; al kaj pomaga, ker je zaslužek slab in vedno, le vedno denarja primanjkuje! — Po nekterih krajih se mora učitelj, če hoče živeti, pečati z najnižimi stranskimi opravili. Ni dolgo, kar sem slišal človeka, ki je zabavljivo rekel: „Unser Herr Schulmeister hat eine ganze Menge Titel, nämlich: Schullehrer, Organist, Messner, Todtenbeschauer, Viehbeschauer etc.“ (to je: naš učitelj ima celo kopo naslovov; on se imenuje učitelj, orglar, cerkovnik, ogleda mrtvih, živinogled itd.) To so zares „častni titelni“ za učitelje. Spoštovali bi ljudje učitelja, ako ne bi opravljal toliko stranskih služeb; tedaj je najprvo treba, da se učitelju poboljša njegovo življenje, da bi živel lože in samostalnejše; potem se bode tega stanú z veseljem lotilo mnogo bistroumnih mož, in to bode jako pomagalo, da se povzdignejo učilnice. Po nekterih deželah se je že jako začela buditi skrb za učilnice in učitelje; naj bi tudi našim napočila zarja bolje prihodnosti. Žalibog, da država naša veliko bolj skrbí za svoje uradnike in vojake, kakor za tiste možé, ki državi odgajajo uradnike in vojake! Koliko let že trkajo učitelji ljudskih šol na vrata oblastnij, ki imajo šole v svojih rokah — al ne odpró se jim! Že pri starodavnih Rimcih je bil pregovor, da „revež je ta, kdor se z učiteljstvom pečá“ (quem dii oderunt, magistrum fecerunt) — tisoč in tisoč let je preteklo že od tega časa, ko so se prvikrat čule te grenke besede — al še dandanes so učitelji v istem revnem stanu!

Naj bi zastopniki naroda ne odlašali dalje ozirati se na — uboštvo ljudskih učiteljev!

J. S. Podilovčan.

Národne stvari.

Slovenski tabori.

Iz Haloz. — Žalostno je to, da Slovenci moramo trošiti prekoredno dosti zlatega časa in mnogo najsposobnejših dušnih močí na to, da rešimo narodni jezik in narodnost, da stopimo v naravne pravice, ktere so prirojene vsakemu narodu, ter se razumevajo same po sebi. Naša neprenehana borba donaša čipel uspeh kljubu temu, da se za sprevod še dajejo zakoni nam nekoliko prijazni, podpisani tudi od cesarja, ker to, kar stojí na papirji, ne stopa v djanski život. Te zapreke poskusimo odriniti s tem, da združeni z narodom glasno zahtevamo svoje pravice v taborih,*) to je, v velikih narodnih shodih pod milim nebom; ondi naj se razložno razkladajo pravice, ktere nas idejo, ktere terjamo in moramo imeti, da ohranimo svoj bitek. Cvet slovenskega razumištva na spodnjem Štirskem se je pogovoril dne 7. malega srpna, da se v vseh slovenskih taborih, razve krajnih potrebnosti, te-le točke denejo na razgovor, skončavajo, in skončane pošljejo dotični oblasti za daljno obravnavo:

1. zahtevaj se „slovenska skupina“, to je, zedinjeno Slovensko z národno upravo;
2. naj se uradnikom na Slovenskem neodlagoma določi dôba, do ktere morajo znati slovenščino v besedi in pismu;
3. ljudske učilnice naj bodo čisto slovenske, v srednjih učilnicah bodi učni jezik slovenski, nemški jezik ostani prepisani predmet; vseučilišče jugoslovansko v Zagrebu, stroške nositi razmerno je dolžno Kranjsko, Koroško, slov. Štirsko in Primorje;
4. cerkvena vlada naj uraduje v slovenskem jeziku, v bogoslovnici predmeti imajoči dosle nemški učni jezik naj dobodo slovenski.

Za slovensko Štirsko posebi:

a) naj se napravi gospodarska učilnica z učnim jezikom slovenskim na stroške deželne blagajnice, a vinarska učilnica ravnokar se rodeča imaj učni jezik slovenski;
b) naj se brže bolje napravijo na slov. Štirskem podružnice ljubljanskega gospodarskega društva;
c) naj se daja od letnine odmerjene nemškim zavodom koristečim dosle samo Nemcem a cureče na

*) Beseda tabor se krasno prilega narodu zbranemu ter združeno in skupno se borečemu zoper tujenje. Dopisnik.

priliko gledišče itd. iz deželnega zaklada vsako leto razmerna vsota za slovenska društva, zlasti za dramatiško.

Prvi tabor se napravi v Ljutomeru dne 9. velikega srpna, drugi nekoliko pozneje v Savinski dolini.

Presrčno priporočamo slovenskim bratom na Kranjskem, Koroškem, Primorji in na Prekmurskem, naj napravljajo obilno narodnih taborov v najkrajši dôbi, in povsod naj se skončajo navedene četiri točke. Toisto iskreno na srce polagamo poslancem v vseh deželnih zborih sočih v področji Slovenskega. Roka božanska blagoslovi naj naše pravično početje!

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XI. odborovi seji slovenske Matice

v Ljubljani 9. julija.

Ko se je sešlo pravilno število odbornikov, so se pod predsedstvom prof. dr. Vončine začele razprave. Prof. A. Lésar, Matičin tajnik, poroča 1) o udih; 2) o naročilih odseka za izdavanje knjig, 3) o rokopisih, 4) o denarstvenih zadevah in 5) o knjigah, ki se tiskajo za 1868. leto. Iz zanimivega tega sporočila povzamemo sledeče:

„Od 16. aprila l. l. do današnjega dne si je Matica pridobila 109 družnikov, in en letnik je pristopil med ustanovnike; med novimi so 3 ustanovniki; glavni knjigi je zadnja številka 1473. — Ker je mnogo družnikov na dolgu s svojimi doneski, zato smo zadnje dni preteklega meseca odpravili 90 opominjevalnih pisem, daljna se razpošljejo v kratkem. Če tudi ne vsa, vendar so mnoga bila dobrega vspeha.

Odbor je bil v zadnji seji odseku za izdavanje knjig naročil to-le: 1. „Naj se odsek prepriča o gosp. Kastelčevih pravicah do Vodnikovega rokopisa.“ Odsek je sklenil čakati, da se gosp. Kastelec oglasí s svojimi dokazi, tega pa do danes še ni storil. — 2. „Naj odsek razvidi poročalno sodbo o rokopisu „Olikani Slovenec“ ter pisatelju nagrado in knjigi določi število natisov.“ — Ker so vsi trije presojevalci potrdili rokopis, zato ga je odsek sprejel s tem, da pisatelj popravi, kar so mu nakazali presojevalci, pisatelju določil za izvirne knjige odločenih 20 gold. za pôlo in sklenil, da se „Ol. Slov.“ tiska v 2000 iztisih v navadni obliki Matičinih knjig. — 3. „Naj odsek g. Cigaleta naprosi, da posloveni imena za slov. atlant in potem konečno in veljavno sklene pogodbo z „Hildburghausen-skim bibliogr. ustavom.“ Odsek je naprosil gosp. Cigaleta, kteri je tudi prevzel to delo, a zarad potrebnih mnozih priprav in zarad obilih svojih poslov še ni mogel dovršiti prestave. Zato se tudi pogodba še ni môgla skleniti z bibliogr. ustavom. Ignacij Videky, geograf. bakrorezec na Dunaji, se nam je ponudil, da bi Matici rezal zemljovide za slov. atlant. Odsek izreka misel, da se Matica sedaj ne more ozirati na to ponudbo, ker nam g. Videky nikakor ne more niže cene postaviti, nego nam jo je postavil Hildburghausen-ski ustav. — 4. „Naj odsek pretrese gosp. Erjavčev nasvet: da se občnemu zboru predlaga, da bi Matica izdala znanstveno terminologijo nemško-slovensko.“ Odsek misli, da ni mogoče se spuščati v ta predlog, dokler g. nasvetovalec ne pokaže določne poti, po kteri naj bi se sestavila ta terminologija. — Odbor sklene ta-le predlog v tej zadevi staviti občnemu zboru: „Naj občni zbor o Erjavčevem nasvetu sklene, da se Matica tega nasveta ne more poprijeti, dokler g. nasvetovalec ne pokaže določne poti, po kteri naj bi se sestavila ta terminologija?“ — 5. Zarad g. dr. Vojskove ponudbe Kubelkovega rokopisa o stavbah in zidarjenji pisalo se je po odsekovem sklepu 7. maja dr. Vojski, naj bi ga poslal, kolikor je izgotovljenega, a niti odgovora niti rokopisa doslé še nismo prejeli.

Došel je odboru obljubljeni rokopis „Slovenski zidar“, ki ga je spisal Fr. Vodopivec, učitelj na reški realki. — Odsek za izdavanje knjig ga je na presodbo izročil g. Fr. Tomšiču, začasnemu učitelju ljubljanske više realke. — Hafnerjev rokopis „Slov. stenografija“ je bil na presodbo dan g. Stempiharju; ta pa je kmalu potem zbolel in še zdaj bolan leží; zato ni mogel lotiti se svojega posla. Kaj naj se zdaj storí s tem rokopisom? (Odbor sklene, naj se g. Kaprec naprosi, da pregleda rokopis in potem tudi naprosi stenografično društvo v Pragi.) — Ko se je izvedelo po slovenskih časnikih, da je med Stanko Vrazovo literarno zapuščino mnogo spisov v slovenskem jeziku, ki so last Matice ilirske, ktera jih ne namerava izdati, obrnil se je tajnik Lésar najprej do g. Ferd. Kočevarja, ki je v časnikih sporočal o teh spisih, in potem 15. junija do ilirske Matice same s vprašanjem: ali ona ne bi hotela posestrimi svoji v last izročiti Vrazovih spisov ali saj pripustiti, da jih natisne. Uradnega odgovora še nismo prejeli; a iz zasobnega pisma, danes došlega iz Zagreba, izvedamo, da je Matica ilirska naši odstopila Vrazovo zapuščino. — Popraševanje po tej zapuščini je g. Kočevarju dalo povod, da se ponuja za uredbo te zapuščine in pri tej priliki še nasvetuje: naj bi Matica jela nabirati in zaporedoma izdajati narodno blago. (Prebere se Kočevarjev list in odbor sklene, ta nasvet in Stanko Vrazovo zapuščino, ko dojde, izročiti posebnemu odseku, v kteri se volijo odborniki Svetec, Šolar in Praprotnik.)

O Debeljakovi zapuščini poroča tajnik tako: Po mnogih jako zapletenih zaprekah, ktere so bile sklenjene s pozvedovanjem o vrednosti laških obligacij, smo prišli do tega, da smo preračunili vrednost vse zapuščine o dnevu Debeljakove smrti (18. oktobra 1867. l.). Ta znaša:

a) v premakljivih rečéh, ki so še v Trstu, kjer se bodo tudi prodale, če se že niso	318 gold.	93 kr.
b) v gotovini v srebru in zlatu	1.877 „	02 „
c) v srebernini in dragocenostih	70 „	— „
d) v hranilničnih bukvicah . .	1.825 „	71 „
e) v laških obligacijah . . .	30.612 „	96 „
Skupaj .	34.704 gold.	62 kr.

Tako se je inventar vložil pri sodniji, da se odmeri 10% percentni davek, ki bode, ako se potrdi ta izpoved, znesel 3470 gold. 46 kr., za ustanovo, ki jo je naredil blagi dobrotnik, sva pooblaščenca glavnih dedov c. kr. deželni vladi ponudila 6000 gold. (ta ponudba pa še ni rešena). Po plačanih drugih malih volilih in izvršilnih stroških utegne toraj čiste zapuščine ostati okoli 25.000 gld., od kterih Matica dobí petinko, to je 5000 gold.

„Slovenskega Štajarja“ je tiskanih 9 pôl in sicer prvi trije oddelki. Imelo bi se bilo letos tiskati še 5 oddelkov, toda 4. in 8. še nista dovršena, 5. pa se je primerila nesreča, da je zgorel v požaru pisateljevega doma. Zato te knjige letos izide le 1. snopič. — „Olikani Slovenec“ je do malega že stavljen ter bode menda obsegal $6\frac{1}{2}$ pôle. — „Letopisa“, ki se pridene „Narodnemu koledarju“, je že tiskanega blizo 10 pôl podučne in zabavne tvarine. Koledarsko blago in poročevalni del z imenikom družbenikov se prične še ta teden staviti, a javalne dovrší konec tega meseca. — „Vodnikovih pesem“, ktere je odsek za izdavanje knjig, kakor je bilo sl. odboru že v X. seji naznanjeno, izročil g. Levstiku, da jih vredi,

žalibog letos ne moremo izdati, ker nam vrednik še ni izročil rokopisa, da-si tudi je bil 3. marca t. l. za trdno obljubil, dovršiti in izročiti svoje delo do 15. aprila. — Ker se bodo zemljovidi morali posebej pošiljati družbenikom, zato ne bode treba čakati razpošiljanja druzih knjig, ampak razpošljejo naj se, s čem se dovršé. Vodnikove pesmi pa naj se ne razpošljejo, če tudi se dovršé še 1868. leta, in to zarad preobilih stroškov, ki jih razpošiljatev stane Matico in družbenike." (Odbor potrdi te predloge.) (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Londona 3. julija. *(Odgovor gospodu A. P. iz Motnika na dopis 20. junija 1867 v 26. listu „Novic" o zadevi Miha Glavatičeve poroke in zapuščine v Londonu.)* Ker mi je omenjeni dopis se javno po „Novicah" sporočil, menim, da mi je po takem dolžnost, gospodu dopisniku, Glavatičevi rodbini in čitalcem „Novičinim", ktere ta zadeva zanima, tudi javno naznaniti, kar sem na ono prošnjo storil in kako in s kakošnim vspehom sem se za izročeno mi stvar potrudil, tako, da sebe o izročeni in dolžni mi skrbi opravičim.

Kmalu potem, ko se je ta zadeva v „Novicah" objavila, pisal sem gospodu vredniku, naj bi mi se kaj bolj natančnega naznanilo, in če mogoče, stara pisma poslala. Dobil sem na to protokolni zapisnik M. Glavatičevih obravnav od leta 1817 pri sodniji v Mekinah pri Motniku, in poleg tega natančno sestavljeni rodopis. Pisala sta mi o tej zadevi posebno prijazno gospod dr. Bleiweis in Novičin vrednik gosp. Murnik, naj bi se za to stvar za dobro in korist Glavatičevi rodbini, kakor domovini potrudil. Na takošno priporočilo storil sem vse, kar mi je le bilo mogoče najti in pozvedeti v Londonu Glavatičevo ime in oporoko (testament) gledé njegove zapuščine; pri tem mi pa vendar poslano v nikakoršno pomoč ni bilo, ker o tej zadevi ni ne enega pisma iz Londona, ali kaj takošnega o obravnavah na Kranjskem omenjenega, da bi se kakošna pot za daljno preiskavo po tem nastopiti mogla. Govoril sem o tej zadevi z uradniki in drugimi, ki bi mi bili kaj svetovati mogli; njihov edini nasvet je bil, kakor se stvar sama po sebi razume, da pozvem v uradniji za poroke odločeno Glavatičevo ime. Zato sem dal preiskovati po druzih, pa sem tudi za boljše prepričanje sam pregledal izvirne zapisnike imen in oporok od leta 1770. do 1820., ki so se na Angležkem storile in se v Londonu v Court of Chancery, Doctor's Commons shranjujejo. Reči moram, da pregledati te ogromne pergamentne knjige z gotično pisanimi imeni ni bil majhen trud — in vendar vse je bilo zastonj: imena Glavatičevega ni bilo najti. Letos dal sem zopet preiskati izvirne zapisnike od 1800. do 1820. leta in si poslati imenik onih oseb, kterih poroka in zapuščina se v Court of Chancery shranjuje, al sopet Glavatiča nikjer ni bilo najti. — Odgovoril bi že bil o tej zadevi poprej, pa nadjal sem se vedno še Glavatičevi rodbini kaj veselejšega naznaniti; listine, ki so se mi poslale, shranjujem in sem še zmirom pripraven, ako bi mi kdo kakošno pot, po kteri bi se do zaželenega cilja doči moglo, svetovati vedel, da jo na novo nastopim; sicer pa, ako želite, Vam poslano brž vrnem. Ob enem s tem odpisom pošljem gospodu vredniku „Novic" izmed druzih en indeks imen, kterih oporoka in zapuščina se še v Londonu nahaja in se bližjim sorodnikom javlja, se za-njo oglasit, med kterimi pa, žalibog, ni Glavatičevega imena, kakor se lahko vsakdo, kogar se ta zadeva dotika, po poslanem imeniku očividno prepriča. Ako bi se želelo, pripraven sem tudi poslati dopise in odpise, ktere sem v Londonu o tej stvari imel. *)

Iz Trsta 12. julija. = Predvčeranjim popoldne in na večer smo doživeli prvi del tistih žalostnih homatij, kterih bode čedalje več. Plamen se je vnel v mestnem zboru. 19 liberalnih odbornikov je imelo pripravljena dva nujna predloga: eden je zadeval šolske reči, **) drugi pa upor zoper papežev nagovor od 22. dne u. m. Na galeriji mestne dvorane se je zbralo toliko poslušalcev, da se je vse trlo — kakošnih ljudí? Sodite sami! Zbor se je imel začeti, pa le ni bilo toliko odbornikov skupaj, da bi bil zbor mogel kaj skleniti. To je razkačilo nektere rogovileže na galeriji tako, da so začeli divjati, razsajaje so zapustili dvorano; na ulicah pa jih že čaka drhal, in hajd je šla vsa skupščina pred hišo ces. deželnega glavarja. Ondi so kričali „Abasso Bach!" (doli z Bachom!). Le težko je policija jih spravila saksebi. Drhal korači potem pred hišo škofovo in ondi zaganja na novo hrup „Abasso il papa" (doli s papežem!); od todi gré pred hišo papeževega poročnika in ponavlja isti krik, pred hišo laškega poročnika pa se na vse grlo dere „Evviva Italia" (živila Italija!). Al to še ni bilo dosti — laški liberalci se vsujejo proti samostanu (kloštru) kapucinskemu in ondi uganjajo tako silo, da menihi v svoji cerkvi začnó plat zvoná biti. Koliko korajže pa so imeli ti rogovileži, bilo je pri vsej tej grozni dogodbi videti v tem, da so jo prvikrat popihali kakor zajci z onega mesta, ko se jim je v brambo menihov zoperstavila truma starih babic in kamne na-nje metala; v drugič pa jih je v beg zapodil trikratni strel iz nenabasanih pušek, s kterim jih je nekdo iz straže mestne okolice pozdravil. Mestni policiji je še le potem obveljalo pomiriti drhal, ko je žugala, da bode z orožjem storila mir. — Kaj bodemo še doživeli, sam Bog vedi! „Triesterici" sami nič kaj ne dopadajo taki prizori. „Veter — pravi — ki se je vedoma in nevedoma na levo in na desno sejal, rodí že obilo žetev v viharji, ki smo ga sinoči doživeli." Mi imamo le to dobro vest, da gotovo ne enega Slovenca ni bilo med predvčerajšnjimi razsajalci. — Beračev in delavcev brez dela je pa tudi toliko v Trstu, da je groza: po ulicah ležé kakor v mestih doljne Italije.

Iz Hrušice na Istriskem 5. julija. Fr. V-l. — Dopis gosp. J. R. v 13. listu l. „Tovarša" o žalostni smrti utopljenca, — nesrečnega učitelja g. Jurja Bajta v Ribnici je mene zeló osupnil, kajti ranjki je bil 1862. leta moj rešitelj pred smrtjo enako, ktero je žalibog zdaj sam storil. Naj v miru počiva vrli mož — nepozabljivi mi prijatelj! — Ker tako pogostoma slišim pri-

*) Vredništvo se Vam v imenu dr. J. Bleiweisovem in svojem srčno zahvaluje ne le za veliko skrb, ki ste jo imeli za korist omenjene rodbine, in če bi se bila zaželena stvar našla, na blagor vsi kranjski deželi, temuč tudi za veliki trud, ki ste ga gotovo še sè znatnimi stroški žrtovali zasledovanju te stvarí in s tem sijajno nam razodeli blago srce iskrenega rodoljuba. Kadar ta dopis pride v roke dotični rodbini, zahvalila se bode ona sama spodobno. Ako Vi niste mogli nobenega sledú najti, ni več upati kakega vspeha. Vred.

**) Šolska stvar, ki je razdražila tukajšnje liberalce, je ta: Naš škofijski konsistorij je po razpisu oklical letošnje učiteljske zbore. Temu se je zoperstavila večina mestnega zbora, češ, da po novih medverskih postavah od 25. maja nima več škofija oblasti za sklic učiteljskih zborov. Na to je c. k. deželno glavarstvo odgovorilo mestnemu odboru in mu reklo, da konsistorij, ker vsa ta postava (§. 10. do §. 12.) ni še dan danes veljavna, je popolnoma pravico imel razpisati učiteljske zbore. — To je jedro tega razpora. Radovedni smo, kaj bo ministerstvo zdaj storilo: ali bo branilo deželnega glavarja Bacha, ki je zagovarjal njegove predpise majske postave, ali — da ga bode žrtovalo demonstracijam „liberalizma" tržaškega? Pis.

Ravnokar slišimo, da je baron Bach ob službo, da pa je to v ministerstvu bilo že pred sklenjeno. Vred.

tožbe svojih tovaršev, da se jim bridko godí za plačo, hvalim Boga, pa tudi izrekam čast tukajšnjemu županu g. Pavlu Jelovšeku, kteri je mož, kakoršnih se ne dobí povsod; akoravno ne spravi od ljudí v pravem času, kar so dati dolžni, pa raji iz lastnega premoženja dá, kakor da bi jez moral čakati. Bodi mu očitna čast in hvala za to! Naj bi bil izgled tudi drugim županom! — Velika vročina je tudi našim Brkincem njive in senožeti osušila. Žita so redka, trava po senožetih je plitva, le po travnikih je bila košnja vspešna. Pa kaj! vse to izdá malo, ker revščina je od leta do leta silnejša. Ubogi kmetje so obloženi s preobilnimi davki in drugimi davščinami. Nemarnost je pa tudi sploh po stari navadi; kajti čuk vedno staro vižo poje: „čuk — čuk.“ — Senó se zavoljo pomanjkanja soldov v Trst izvažva; uboga živina in blago pa strada in hodi po kamnitnih stopinjah pašnikov gnojit. Vse podučevanje in jasno dokazovanje visokočastite duhovščine je žalibog! zastonj; „Lukec v mlin, Lukež iz mlina.“ — Da bi se živini, sosebno kravam, slama na drobno rezala, oparila, malo osolila in tako saj po dvakrat na dan dajala, bilo bi gotovo v čuda veliko korist vsakemu, kdor bi tako storil; al ušesa so gluha! Upati je še, da bodo morebiti mlajši saj to storili, kar stari trdovratno zanemarjajo. Treba bo pa čakati še dolga leta, saj zmirom veljá prigovor: „mlad za nič, star dva nič“, in tako naprej. — Še huje je pa s pokončevanjem gozdnega lesá. Podnevi in ponoči vozarijo „faše“ (butarice po 3, 4, 5 krajc.) v Trst; največ pa ožganca (oglja). Ima res vsaka vas svoja semenišča in drevesnico, vse brez hasni; kajti resnica ostane resnica, da tam je treba varovati, kjer je še kaj in je zdaj še kaj. Sadje je obilo cvelo, posebno češnje, jablane, orehi in slive. Kako bo za naprej, omenim drugi pot, ako bo drago?

Iz Maribora. Tukajšnja čitalnica ima v nedeljo 19. dne t. m. ob 8. uri zvečer občni zbor, da blagajnik položí letni račun, potem pa večerno zabavo. Vsem vnanjim in domačim p. n. članom to daje na znanje, prijazno jih pozivajoč odbor.

Iz Košanske doline na Notranjskem 5. julija. J. V. — Naj „Novicam“ le malo stvarco povem, ktera pa ima veliko v sebi. Razjasnila ne potrebuje nobenega, deželnim zborom slovenskim pa daje dosti gradiva, da zidajo naprej. To, kar bom povedal, pa tudi ni „bela vrana“, marveč utegne biti tacih dogodeb na kupe. To-le Vam imam povedati: Prav v srce me je zabodlo, ko nekega dne prinese mož nekemu cesarskemu uradniku list od župana v slovenskem jeziku, ter ga prosi, da bi rešil to stvar. Ko uradnik list v roke vzame pa vidi, da je slovenski pisan, zadêre se jezno: „Kaj hudiča! ker je po „kranjsko“ pisano, moram trikrat prebrati, pa še te preklete „šprahe“ ne razumem!“ — Ne bi se temu „preprijaznemu sprejemu“ čudil, ako bi tega gospoda ne bila rodila mati Slovenka in oče Slovenec, in ako ne bi vedel, da se je moral nemški učiti, da se ga je naučil — po maternem jeziku, kteri mu zdaj grlo tako zapira vkljub §. 19. osnovnih državnih postav!

Izpod Korena na Gorenskem 5. dne srpana. — Prav radi prebiramo „Novice“, kajti iz njih pozvedamo kako iz dolgega spanja vstaja in se izobražuje narod naš, kako si bistri um svoj in zahteva pravice, ktere mu gredó, da se tudi naš jezik, kteri se je dolgo zatiral in se je le med priprostim ljudstvom pomanjkljivo rabil, tako lepo čisti, povišuje in širi. Prijetno je slišati o tolikih čitalnicah, ki se po deželi vpeljujejo, da ne le sam Nemec v kazinah, ampak tudi narod v čitalnicah ima svoj dom, kjer vživa duševno hrano, pa tudi pošteno veselje. Žalibog! da o njih v naši dolini ni še nobenega sledú; tukaj večina ljudstva še spava. Ako gré mladeneč v Nemce drvarit in pride čez 3 ali 4 mesece spet domú, pa ga srečaš na cesti, ti bo že z neko ošabnostjo „Gutnomt“ voščil in se s svojo neumščino, kakor so ranjki Slomšek tak jezik imenovali, čez druge napihoval, kakor žaba, ktera je hotela kravi enaka postati in se je tako dolgo napenjala, da je počila. Vendar čast, komur čast! Taka šalobarda ni vsak; tudi pri nas je vijolic med trnjem, tudi pri nas je pametnih ljudí, kteri spoznavajo, da mora človek kaj več znati kakor par pokvarjenih nemških besed, in da se te znanosti v domačem jeziku pridobé na najkrajši poti. Dokler nimamo čitalnic po Gorenskem, sami ne vemo, ali smo kri ali voda. — Zavoljo suše smo bili že obupali nad letošnjo letino, vendar nam je dobrotljivi Bog zadnji čas toliko dežja dodelil, da imamo se boljšega nadjati, kakor smo mislili. Sená bo sicer manj ko druga leta; al pregovor „malo sená veliko sená“ se bo opravičil; kjer so že pokosili, bo za naprej otava toliko lepša. — Veliko veselje navdaja sploh vse ljudstvo naše doline, ko je slišalo veselo novico, da se bo delala železnica, ktera bo Ljubljano z Beljakom vezala; zato izrekamo očitno zahvalo našemu vrlemu poslancu g. dr. Toman-u za njegov uspešni trud o tej zadevi. — Sekvestracija je šla, akoravno je vse žile zoper to napenjala, vendar-le rakom žvižgat, kakor so „Novice“ že povedale. Ko bi se bilo to zgodilo pred 10. leti, prihranjen bi bil marsikteri groš našim srenjam. J. Zanoškar.

Od dolenske Save 3. julija. — Prav močno nas je razveselil „Novičin“ popis sijajnega sprejema Sokolcev pri njih zadnjem izhodu na bregove naše Save. Ginljivo je bilo brati, kako lepo jih je vsaka vas sprejemala in s tem pokazala, da kri ni voda. Temveč pa smo bili veseli tega beríla, ker smo od ljudí, ki so bili priča, slišali, da popis ni ničesa prenapel, marveč bi se bilo dalo še marsikaj več povedati, ako časniki ne bi morali gledati na to, da niso preobširni z eno stvarjó in ne krajšajo drugim rečem prostora. Vem, da s tem vrsticami ne povem bralcem nič novega, al nisem si mogel kaj, da ne bi roka načrtala, kar je čutilo srce.

Vagensberg na Dolenskem 7. julija. B-c. *(Dve nesreči; letošnje vreme; Valvazorjeva grajščina.)* Da veš, dragi bralec, odkodi ti pišem te vrstice, načrtal ti bodem na kratko Vagensberg, nekdaj lastnino neumrlega Valvazorja, da izveš, kje in kak da je Vagensberg. Moj pravi namen pa je naznaniti Ti nesrečo, ki je v soboto 4. dne t. m. Št. Martinsko okolico zadela. Strašna toča je uničila ves up revnega kmeta. Polje je tako lepo kazalo, da je bilo veselje, pa v malo trenutkih je bilo popolnoma razdjano. Druga nesreča se je pa nekoliko prej dogodila. V bližnji vasi Liberji gré neka žena — mati več otrok — s svojim možem pred hišo pod kozolec, pa glej! strela udari in obá se zgrudita na zemljo. Mož sicer se do nekaj časa predrami in vstane, žena pa je bila ubita. — Sploh imamo vreme kaj slabo in neugodno že več kot 14 dni skoraj vsaki dan dežuje. Kdor še ni mrve spravil, ima veliko opraviti, da ž njo pod streho pobegne ter večkrat premočeno spravi. Bog nam daj lepega vremena!

(Konec prihodnjič.)

Iz Črnomlja 8. julija. J. K.*) — Narodna naša čitalnica se je slovesno otvorila 29. dne u. m. ravno na dan farne cerkve žegnanja. Zjutraj ob 4. uri godba in pokanje možnarjev; ob 10. uri pela se je sv. maša; popoldne godba na čitalničinem vrtu, ki je bil poln gostov domačih in vnanjih. Ob 8. uri zvečer se je v dvorani, lepo z domačimi barvami okinčani, začela „beseda“ z govorom gosp. Drag. Kastelca, ki je lepo razjasnil čitalničin namen. Potem se je oglasilo pevsko društvo

*) Poslano smo g. Blazniku izročili. Vred.

pod vodstvom gosp. Juvana, sestavljeno iz učiteljev iz bližnje in daljne okolice; bilo je z veliko pohvalo sprejeto; g. Juvan pa se je skazal mojstra v petju; njegov samospev je bil izvrsten. Potem se je igrala gledišča vesela igra „Bob iz Kranja"; vsi gospodje in obé gospodičini so se tako ročno vêdli po odru, kakor da bi bili Bog vedi kolikokrat na njem. Smeha in ploska ni bilo ne konca ne kraja. „Polonica" (gospodičina Ivanka Kapeletova) in „Nežika" (gospodičina Marija Bučarjeva) ste izvrstno izvršili svoji nalogi; „potinja Nežika" je morala na občno zahtevanje ponavljati svoje pesmi; sploh vsi so vršili to izvrstno igro tako dobro, da se je zadovoljnost brala vsacemu poslušalcu na obrazu. Po igri je bilo radovanje v gostilnici z govori (posebno je vnel govor predsednikov) in zdravicami. Veliko radost je izbudil pozdrav čitalnice novomeške, čitalnica metliška pa nas je počastila z osebno nazočostjo mnozih svojih udov. Vrlo dragi gosti so nam bili tudi gosp. baron Vranicani in vsi drugi iz Hrvaškega. Ples je končal veselico, ki nam ostane v lepem spominu. — Včeraj nas je obiskal slavni dr. Toman z dvema gospodoma zemljemercema. Njim na čast se je na čitalničinem vrtu pelo in nazdravljalo. Srčno veseli smo bili, da smo gosp. doktorja pri nas imeli, ki nas je z dodatkom zapustil, da se zopet vidimo. Dobro nam došli! Nedavno nas je tudi gospod deželni glavar pl. Eibesfeld obiskal v čitalnici.

Voglje poleg Kranja 12. junija. J. B. — V soboto popoldne je bila pri nas huda nevihta; strašen vihár nam je drevesa lomil in kozolce podiral; strela je vdarila v kozolec z naloženimi dvajset in enim štantom, da je pogorela gospodarju hrana za celo leto. Še v druge kraje je udarila strela. — Naj vam ljube „Novice" zdaj pa še povem, kaj se je zgodilo našemu županu pred nekimi tremi tedni: hudobna roka mu je pokosila vès lan, ki ga je 6 mernikov plačal po 4 gold. 25 kr.; škoda je cenjena na 200 gold.

Postojna 13. julija. — V nedeljo 19. t. m. ob 8. uri zvečer napravi postojnska čitalnica besedo s plesom, h kterej vljudno vabi vse zunanje društvenike čitalničine kakor tudi bližnje čitalnice in domoljube

odbor.

Iz Borovnice 11. julija. R. — Sinoči ob desetih, po naši uri, smo čutili tù lahko zibajoč potres, ki je kake dve ali tri sekunde trajal. Od ktere strani se je prizibal, nismo mogli vganiti.

Iz Ljubljane. Odbor „Matice slovenske" je v seji 9. dne t. m., ktero obširno popišemo v našem listu, odločil dan letošnjega občnega zbora Matičinega na 5. avgusta. V tej seji je izvolil odbor slavnega dr. J. Palackega za častnega uda „Matice slovenske."

— Železnico iz Trbiža v Ljubljano je presvitli cesar potrdil 9. dne t. m.

— Dr. Toman je z inženirjem Přibilom došel v petek zjutraj iz Dolenskega, kamor se je bil podal, kakor smo zadnjič omenili, zarad trasovanja železnice iz Ljubljane v Karlovec. Izpeljati se bode dala železnica prav dobro, to je brez prevelikih zadržkov in ovinkov na kratko. V pondeljek se je že začelo trasovanje in kakor se zdaj vidi, kaže najboljo izpeljavo ta pot, da se pred Krčonom loči od južne železnice in gré čez Ljubljanico proti Lavrici, Šmarji, Grosupljem, Lučah, Krki, Žuženberku, Dvoru, Toplicam, potem pa po poljanski ali črmošniški dolini ali pa po Žici do vrh Kota, odkodar se bode ali proti Metliki ali proti Črnomlju spustila, da pride v Gradac in se od tod zavije naravnost proti Karlovcu. Novomesto bi po tem načrtu ostalo eno uro na strani, a le zato, ker ni mogoče železnice tikama njega koristno izpeljati; al to bode mogoče, da se pozneje Novomesto z železnico novo in ono na Štajarskem sklene. — Kranjska dežela bode, če se izpeljá dolenska železnica, od najzgornjega kraja do najnižega po sredi imela železno vez — veliko dobrotnico obrtniji pa tudi kmetijstvu domačemu. Ni tedaj čuda, da so dr. Tomana na vsem potovanji povsod sprejemali preprijazno in častno, tako v Črnomlji, Novem mestu itd. Al kaj se mu pripeti h koncu njegovega potovanja v Grosupljem. Mladi grof L., opasan sè sabljo in oborožen z revolverjem na čêlu isto tako opasanih grajščinskih hlapcev in še nekih druzih ponočnjakov, ki so se „Kranjce" a ne „Slovence" grozili, mu v pozni noči dela nadlégo, ga pita z „moskovskim agentom", mu pretí in žuga, pa — nad čemur so se vsi zavzeli — v vse to vmes vtikuje imé gospoda iz ljubljanske c. kr. deželne sodnije. Dr. Toman s svojimi sopotniki v veliki nevarnosti med toliki sabljami pošlje po župana, namesti njega pride županijsk odbornik, al tudi ta je bil od opasanega načelnika tako sprejet, da, kakor za gotovo slišimo, bo tožbo položil c. k. deželni sodniji.

— C. k. dež. vlada je dovolila napravo lekarne (apoteke) v Litiji. Kdor je želí, naj se do 18. avgusta obrne do ondašnje c. k. okrajne gosposke.

— Oddalo se bode 10 novih štipendij za dijake (študente), vsaka po 240 gold. na leto. Pred drugim imajo pravico do teh štipendij ubogi mladenči v postojnskem kantonu rojeni, za njimi pa tudi drugi Kranjci. Do 20. dne t. m. se morajo prošnje izročiti c. k. deželni vladi.

— Po smrti gosp. Riharja izpraznjeno mesto orglarja v stolni naši cerkvi je dobil g. Förster, pevovodja narodne čitalnice ljubljanske in več let poprej orglar in vodja cerkvene muzike v Senji (Zengg), kjer je z veliko hvalo opravljal to službo. Nekako čudno je bilo slišati, da ona stranka, ki je „razsvetlila" pad konkordata, je zdaj koledovala pri gospodu knezoškofu in gospodih kanonikih za to, da bi dobila muziko v stolni cerkvi pod krilo svoje. Cerkvena stvar je najbolj varna pod nadzorništvom cerkvene oblasti. Dobro došel pa jej bode vsak, kdor pripomore z denarno pomočjó ali sè svojo umetnostjo k dobri muziki: „hic Rhodus, hic saltate"! Ako bi mi imeli kaj govoriti, dali bi v cerkvi slovó „gledišičinemu sviranju."

— „Laib. Ztg." popisuje zbor novega ljubljanskega društva, ki se je pod imenom „konstitutioneller Verein" osnoval 7. dne t. m. in si za svoje odbornike volil gg. dr. Jož. Suppana, Deschmanna, dr. Schafferja, dr. pl. Kaltenegger-ja, dr. pl. Schrey-a, Terpina, Dimitza, dr. Kessbacherja in profesorja Pirkerja. Brž ko je bila ta volitev končana, je zbor na dr. Račičev z viharnim ploskom sprejeti predlog enoglasno in s ponosnimi srci, kakor „Laibacherica" pravi, naredil ta-le sklep: da papež nima pravice vtikati se v državne zadeve, zato pričakuje od vlade, da bo tak zalet v tuje pravice trdó odbila. — To je prvi sad konstitucijalnega društva, kteremu je prvomestnik g. dr. Jož. Suppan, njemu namestnik g. Deschmann, denarničar pa g. Terpin. „Presse" je povedala, da to društvo misli za svoje namene izdajati nemšk časnik.

— Nemški turnarji so po „Laibacherici" v nedeljo popoldne imeli občni zbor v Josefsthal-u. Sklenili so g. viteza Fritsch-a poslati v veliki nemški turnarski zbor v Weimar, viteza dr. E. Stöckl-na in A. Samassa pa v dunajski turnarski zbor. Potem je bilo — pravi „Laib." — z navdušenostjo sklenjeno, da turnarji, v tesni zvezi s protestom konstitucijalnega društva, se zoperstavijo papeževemu ogovoru, češ, da je zalét v državne temeljne postave. — Stojí

li politika tudi v štatutih gimnastičinega društva? Kaj ko bi „Sokol“ zasukal tako družbina pravila? Dobro je, da si „ad notam“ vzamemo to.

— *(Nov draživec!)* V „Laibacherici“ se je čez 20 let spet oglasil nekdo, ki bi naši deželi rad vzel barve: belo-modro-rdeče in namestil rumeno namesto bele, gotovo samo zato, ker barve vojvodine kranjske so po naključbi — le drugač razvrstene — barve slovanske. Ko je cesar Ferdinand I. nastopil vladarstvo, je kranjski vojvodini potrdil belo-modro-rdeče barve, in ko je 1848. l. nemškutarska stranka se vzdignila zoper cesarski ta sklep, je tadanje ministerstvo izreklo, da ostanejo deželi njene barve. In zdaj čez 20 let se spet hoče začeti rogoviljenje zoper deželne barve po cesarju priznane! Ali se ne pravi to prav s trte víti prepirov?

— Dunajsk dopisnik brž ko ne iz tistega tabora, iz kterega je „Zukunft“ pod vredništvom Leskovičevem zajemala svoje razžaljive napade na gosp. Svetca, je poslal „Politiki“ dopis, kteri gosp. dr. Toman-a dela za „sektionsratha“ v ministerstvu dunajskem. Dr. Toman je brž telegrafično „Politiki“ odpisal, da je to grda laž in da on nobeni živi duši o tem ni nikoli besedice zinil. „Politika“ je na zahtevanje Tomanovo preklicala potem hudobno izmišljeno pravlico in za njo tudi „Primorec“, ki je brž v svojem listu pogrel to gnjilo „rihto“ „dunajskega“ dopisnika, — al kaj dostavi „Primorec“? — „govorí se pa zdaj — pravi — da bode dr. Toman dvorni odvetnik.“ Pač mora že na kantu biti politika tacih, kterim celó laží morajo služiti za opozicijo njihovo! Ako je pa to le zgolj nagajivost, moramo tako početje, ki se zaletuje v poštenje visokospoštovanega in visoke častí vrednega domoljuba, zavrniti kot nepošteno kovarstvo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Za gotovo se zdaj sliši, da deželni zbori se začnó 22. dne prihodnjega meseca in da utegnejo biti skozi 5 do 6 tednov. Po končanih deželnih zborih se bo 17. oktobra začel spet državni zbor.

— Dunajski vladni časnik je naznanil 9. t. m., da po želji c. k. kmetijskega ministerstva je c. k. državno vojaško ministerstvo pooblastilo vojaške gosposke vseh dežel našega cesarstva, razun Dalmacije, da na pomoč žetvi, ako se silna potreba kaže, smejo vojakov iz 4. in 5. batalijona na odpust (urlaub) za 14 dni pustiti, če posestniki vojakov za delo želé in so vojaki s pogojeno plačo zadovoljni. Gospodarji, ki vojakov v ta namen potrebujejo, naj se tedaj obrnejo do vojaških gospósk.

— Vrednost zemljišč c. k. statistična centralna komisija v spisku „Darstellung der Realitätenwerthe“ ceni tako-le: Zemljišče, po davkovski vrednosti na 1000 gold. cenjeno, prodaja se na Kranjskem za 1930 gld., na Koroškem za 1970 gld., v doljni Avstriji za 2040 gld., na Tržaškem in Goriškem za 2180 gld., na Českem za 2240 gold., na Salcburškem za 2430 gld., na Štajarskem za 2460 gld., v gornji Avstriji za 2500 gld., na Marskem za 2570 gld., na Šlezkem za 2920 gld., in sicer se vinogradi po 1000 gld. katasterske vrednosti plačujejo po 2230 gld., njive po 2660 gld., senožeti po 2860 gld., vrti po 3570 gld., pašniki po 3800 gld., gozdi po 4890 gld.

— Papežev govor in pa sprava s Čehi še zmiraj zvonec nosita v časnikih. Zoper to in unega pa kričijo nemški časniki na vso moč in pritrkvajo jim skupščine v različnih zborih. Zmešnjava je že taka, da tudi najmodrejša glava ne vé povedati, kamo pridemo? Kdor je prijatelj Avstrije, mora želeti spravo s cerkvijo, spravo s Čehi in Slovani sploh. Mirna „Reform“ o poslednji zadevi sama pravi: „Kdor resnično želí obstanek Avstrije, ta mora iskreno želeti spravo s Čehi in Slovani sploh ter na vso moč delati na to spravo. Varite se, da ne bo: prepozno!“

— Da grof Chorinski na Dunaji in baron Bach v Trstu izgubita službe deželnih glavarjev, je že gotovo, a še drugi deželni glavarji in ministerski svetovalci dobó slovó do 1. septembra, ko se začne nova vredba političinih gospósk.

Česko. Tako silno vredniki časnikov še pod Schmerlingom niso bili priganjani kakor zdaj ob času, ki ga Nemci imenujejo „čas liberalizma“ (svobode). Po cela leta se obsojajo v ječo in v denarno kazen na 2000 in 3000 gold. zdaj, ko so razbojnikom in morilcem vzeli verige v ječah. Ta pot ne pelje na dobro! Palacky in Rieger sta v „Politiki“ odgovorila, da so časniki njuni pogovor z državnim kancelarjem Beustom napak zasukali. Odkritosrčni ta odgovor o položaji Avstrije pa je sršene nemških dunajskih časnikov strašno razdražil.

Ogerska. — Čedalje bolj hočejo Magjari svoji biti. Kakor se kaže, ne bojo izpustili svoje národne armade z rok, in potem je Avstrija popolnoma dvalistična, potem pa tudi dvalizem sam sebe požrè. Tudi čuti celó stara „Pressa“ in grozno véka zoper tako pretiranje, po kterem je edinost in moč vojaška pri kraji. — 7. dne t. m. ste delegaciji ogerska in hrvaška izvolili pododbor, ki ima konečno vrediti načrt ogersko-hrvaškega pogoja; izmed Hrvatov so v tem pododboru Žuvić, Šuhaj in Janković, izmed Magjarov Deak, Ghyczy in Csengery. Tako vredjeni načrt pride še le v skupno sejo ter se bode v magjarskem in hrvaškem jeziku v zapisnik zapisal.

Srbija. Danes imajo obsojeni biti grozoviti morivci kneza Mihajla in spremljevalcev njegovih oni nesrečni dan.

Španско. Spet se je imela začeti prekucija tukaj, kjer je že mnogo let navada, da se spuntajo viši vojaki zoper vlado. Po novejših novicah je sicer spet zadušen punt; ali pa se bode vladajoča rodovina še dolgo obdržala na prestolu, je zeló dvomljivo.

Rim. — Nagovor sv. Očeta Pija IX. v skrivnem zboru 22. dne u. m. se glasí tako-le: *)

„Nikoli bi ne bili verjeli, častitljivi bratje, ko smo k veselju vseh dobrih nekako pred 13 leti pogodbo sklenili z avstrijanskim cesarjem in apostoljskim kraljem, da bomo današnji dan imeli tožiti silno težke žaljenja in stiske, s kterimi se sedaj cerkev v avstrijskem cesarstvu po sovražljivih ljudéh žalostno tare in preganja. 21. grudna lanskega leta je namreč avstrijska vlada dala v resnici nesrečno postavo kakor državno ustavno postavo, da naj po vseh delih te države, tudi po zgolj katoliških, polno veljavo ima. Po ti postavi se postavlja nepogojna prostost za vse misli in tiskarske rečí, za vero, vest in nauk, državljanom vsakega verstva se dovoljuje napravljati učilišča in odrejišča, vse kakoršne koli verske družbe se stavijo v enako vrsto in država jih priznava. Brž ko smo v svojo britkost to izvedeli, bi bili radi precej svoj glas povzdignili; vendar smo raji prizanašaje molčali, sosebno v upanji, da avstrijska vlada bode voljno poslušala najpravičnejše ugovore naših častitljivih bratov, avstrijskih škofov, blaženiši svet sprejela in se na bolje spremislila. Ali zastonj je

---

*) Po želji mnozih naših bralcev, da ves papežev govor (v 27. listu le na kratko omenjeni) prinesó tudi „Novice“, kakor so ga prinesli drugi časniki, ga jim priobčimo po prevodu „Daničinem.“ Vred.

bilo vse naše upanje. 25. majnika tega leta je ravno ta vlada dala postavo, ki vse narode une države, tudi katoliške, zavezuje in to-le veléva: otroci iz mešanih zakonov nasledvajo vero očetovo, če so moškega, materino, če so ženskega spôla; otroci pod sedmim letom morajo odpada starišev od prave vere deleži biti. Z ravno tisto postavo se razun tega jemlje vsa vezavna moč tistim obljubam, ktere katoliška cerkev s podstavnim vzrokom in vso pravico tirja in zapoveduje, preden se kak mešan zakon sklene; odpad od katoliške, kakor tudi od kršanske vere se povzdiga v državljansko pravico, vsa cerkvena oblast čez pokopališča se na stran deva, in naklada se katoličanom na svojih pokopališčih truplo krivovércev pokopavati, ako le-ti nimajo svojih pokopališč. Ravno tisti dan 25. majnika tega leta se ravno ta vlada ni zbala razglasiti tudi neko postavo, ktera popolnoma podira postave, ki so bile dane na podlagi zgorej omenjene pogodbe, ter na novo postavlja stare avstrijske postave, ki so kar naravnost nasproti s cerkveno postavo; ravno tako zopet vpeljuje najzavržljiviši posvetni (civilni) zakon in ga za tak primérljej zapoveduje, ako cerkvena uradnija sklep zakona odreče in iz vzroka, kterega državljanska oblast ne priznava veljavnega in postavnega. Z ravno to postavo je una vlada odpravila tudi vso veljavo in sodnijstvo cerkve v zakonskih rečéh, kakor tudi njene zakonske sodnije. Enako je razglasila postavo zastran šol, po kteri se vsa moč (upliv) cerkve do nje na stran deva ter se vravnava, da najviši vodstvo vseh naukov in odreje, pa tudi nadglednija in čujstvo v šolah le samo državi gré in le učenje vere po ljudskih šolah je pušeno vikšim raznih verstev, pa nadalje vsaka verska družba brez razločka si zamore napravljati lastne šole za otroke svojega verskega spoznavanja, s to pogodbo, da tudi te šole so pod najvišim državnim nadgledništvom in da učne bukve bodo pregledovane od civilnih uradnij, razun tistih bukev, ki so za verski nauk in jih pregleduje cerkvena uradnija.“

„Vidite tedaj, častitljivi bratje, kako zavržljive in obsodljive so une ostudne postave, ki jih je dala avstrijska vlada, ker one nauk katoliške cerkve, njene spoštljive pravice, njeno veljavo in božjo ustanovo, kakor tudi našo in le-tega apostoljskega sedeža oblast, našo omenjeno pogodbo in celo še natorno pravico samo presilovito žalijo. V skrbi za vse cerkve, ki jih je Kristus Gospod nam izročil, povzdignemo toraj apostoljski glas v tem vašem svitlem zboru in po svoji apostoljski oblasti zavržemo in obsodimo imenovane postave, pa tudi sploh in posebej vse, kar je v teh in v druzih rečéh zoper pravice cerkve od avstrijske vlade ali od podložnih gospósk velevano, storjeno ali kakor si bodi vravnano. Po ravno ti oblasti naznanimo te postave s tem vred, ker se iz njih izpeljuje, za čisto nične in vselej neveljavne. Njih začetnike pa, sosebno kteri se ponašajo za katoličane, in vse, kteri so se predrznili omenjene postave nasvetovati, skleniti, potrditi, in zvrševati, opominjamo in živo priverjamo, naj mislijo na cenzure in duhovne kazni, ktere si po apostoljskih ustanovilih in določilih vesoljnih cerkvenih zborov kar neutegoma — ipso facto — taki nakopljejo, kteri cerkvene pravice razžalijo.“

„Med tem pa voščimo iz celega srca blagor v Gospodu in zasluženo hvalo podelimo svojim častitim bratom avstrijskim nadškofom in škofom, ki niso jenjali s škofovsko močjo v besedi in pisanji reči cerkve in naše prej omenjene pogodbe neprestrašeno varovati in braniti ter čedo na njeno dolžnost opominjati. In prav močno želimo, da bi naši častitljivi bratje, nadškofje in škofje ogerski, prelepi izgled svojih bratov v službi posnemali ter bi z ravno tako gorečnostjo ves trud obračali na to, da se cerkvi njene pravice varujejo in una pogodba brani. V tako velikih stiskah pa, ktere cerkev v teh presilo žalostnih časih povsod zadevajo, častitljivi bratje, nečemo jenjati z vedno bolj vneto gorečnostjo v ponižnosti srca Boga prositi, da naj s svojo vsegamogočno roko v nič dene vse hudobne naklepe svojih in svoje svete cerkve sovražnikov, ter njih brezbožne prizadevanja zatira, njih napade odbija, naj jih v svojem usmiljenji zavrne na steze pravice in zveličanja.“

Državni kancelar dunajskega ministerstva baron Beust je poslal zoper ta papežev govor pismo v Rim, ktero pa ni po besedi še znano. Rimska vlada bo neki na to pismo odgovorila.

Denarni zapisnik Matičin.

Novi udje:

(Dalje.)

Gospod	Logar Franjo, kaplan v Roču	2	gold.
	(Zemljovid Kozlerjev prodaja bukvar Giontini v Ljubljani po 1 gold.)		
„	Holc Jakob, župnik v Vurmbergu . . .	2	„
Slavna *	knjižnica semeniška v Mariboru . . .	40	„
Gospod	Stramič France v Mariboru	2	„
„	Prnavsl Štefan, župnik v Kamnici . . .	2	„
„	Drobnič Jožef, kaplan „ . . .	2	„
„	Juvančič Franjo, dekan pri Novi cerkvi .	2	„
„	Krtna Matija, kaplan v Vitanji	2	„
„	Fik France, farmešter v Rojah	2	„
„	Puhar Viktor, „ v Libeličah . . .	2	„
„	Verott Jan. Nep., farmešter pri sv. Juriju	2	„
„	Hutter Janez, farmešter v Grebinju . .	2	„
„	Princ Jožef, farman v Člani	2	„
„	Gnjezda Janez, učitelj v Podgorjah . .	2	„
„	Podrekar Jan. Nep., trgovec v Kamniku .	2	„
„	Košir Janez, kaplan v Rušah	2	„
Bralno	društvo v Rušah	2	„
Gospod	Čarman Fr., c. k. vojni kaplan v Puščavi	2	„
„	Križnik Gašper, čevljar v Motniku . . .	2	„
„	Modrijan France, c. kr. uradnik v Planini	2	„
„	Zupančič Jožef, c. k. uradnik v Planini .	2	„
„	Deu Edvard, c. k. uradnik v Planini . .	2	„
„	Perenič Alojzi, župan v Planini . . .	2	„
„	Lavrič Anton, posestnik v Planini . . .	2	„
„	Kovšca France, „ „ . . .	2	„
„	Blažan Jakob, „ „ . . .	2	„
„	Florijančič Nace, kupec v Planini . . .	2	„
„	Jeršan Anton, posestnik na Uncu . . .	2	„
„	Lavrič Jurij, posestnik na Rakeku . . .	2	„
„	Walter France, kaplan v Slov. Bistrici .	2	„
Slavna	bukvarnica farna v Cerkovcu	2	„

(Dalje prihodnjič.)

Listnica vredništva. Gosp. Jak. Saj. v Žm: Prejeli in oddali 2 gold. kmetijski družbi. — Gosp. F. K. v Z: Hvala.

Kursi na Dunaji 14. julija.

5% metaliki 58 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 111 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 63 fl. 70 kr.	Cekini 5 fl. 42 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 11. julija 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. — — banaške 5 fl. 75. — turšice 3 fl. 10. — soršice 3 fl. 95. — rži 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 30. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 20. — ovsa 2 fl. — — Krompir 1 fl. 80.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.